…sa și pentru liniștea conștiinței sale. Îi va arăta că Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie viu, îi dă iertarea, dacă se căiește pentru păcatele sale și dacă se hotărăște cu toată voința și sinceritatea să nu mai repete păcatele săvîrșite. Odată îi va asigura că prin aceasta va scăpa nu numai de chinurile veșniciei pentru păcatele săvîrșite, ci și de neajunsurile și neputințele rezultate de pe urma lor.

Sînt cazuri de duhovnici care știu să aducă pe cel ce se mărturisește la durerea pînă la lacrimi pentru păcatele lui. Asemenea duhovnici împlinesc, poate fără să știe, sfaturile Sf. Părinți.

În cazul acesta duhovnicul ia asupra sa răspunderea și căința suferitoare pentru păcatele ce i se mărturisesc, intensificînd răspunderea și căința sau chiar producîndu-le în penitent cînd ele nu s-au produs în acela din inițiativă proprie. Precum are o inițiativă în pregătirea credinciosului pentru mărturisire, așa are o inițiativă în intensificarea sau producerea durerii în acela pentru păcatele ce le mărturisește. El își însușește într-un anumit sens neputințele aceluia și suferă pentru ele, asemenea lui Hristos (Isaia LIII, 4), ca și cînd ar fi ale sale, dar prin aceasta îl transmite aceluia puterea sa de a le depăși prin adîncirea în acela a suferinței pentru ele. Comuniunea între preot și credincios, începută mai înainte pentru pregătirea spre mărturisire, se adîncește acum în suferința comună pentru păcatele celui ce se mărturisește. Duhovnicul trebuie să devină atît de unit spiritual cu acela încît neputința aceluia să devină neputința sa și puterea sa să devină puterea aceluia. Dar aceasta se va realiza nu ocolind suferința, ci trăind-o împreună, ba chiar adîncind-o prin inițiativa preotului de a participa la suferința aceluia și de a o trăi cu mai multă intensitate ca acela, datorită conștiinței sale mai ascuțite despre gravitatea păcatelor săvîrșite de penitent și despre gravitatea urmărilor lor. Nu fără sens Sfîntul Apostol Pavel dă recomandarea: «Purtați-vă sarcinile unii altora» (Gal. VI, 2), după recomandarea: «De va cădea vreun om vreodată în vreo greșală, voi, care sînteți duhovnicești, să-l ridicați cu duhul blîndeții» (VI, 1). Prin suferința sa pentru păcate cel credincios scapă de pericolul tocirii spirituale, iar prin participarea altuia, în speță a preotului, la suferința lui și prin adîncirea ce o aduce suferinței lui prin această participare, suferința îi devine izvor de putere. Căci suferința altuia pentru el, dă credinciosului în același timp dovada că nu e o cantitate vrednică de dispreţuit, nedemnă de a fi luată în seamă, ci are un preț așa de mare că suferă pentru el și altul; sufere chiar mai mult decît el. Iar cînd acest altul e reprezentantul lui Dumnezeu, el este asigurat că acest altul suferă pentru el în numele Domnului, deci că el are un preț în fața lui Dumnezeu însuși. Odată cu încrederea în valoarea sa, această suferință a altuia pentru sine, în speță a preotului ca reprezentant al lui Dumnezeu, trezește în el puterea de recunoștință pentru acela, în speță pentru Dumnezeu. Trezește în el recunoștința pentru Dumnezeu, care a trimis la sine pe un reprezentant al Său ca să-i aducă asigurarea interesului pe care îl are pentru el și a voii Lui de a-l ierta și mîntui. Cu aceasta el

scapă din descurajarea sa, din sentimentul [illegible]
reface. El capătă puterea de a se reumaniza; o cap[illegible]
mele lui Dumnezeu, sau de la Dumnezeu; capătă as[illegible]rare
a suferit pe cruce și pentru el.

În sensul acesta se luminează adevărul că refacerea f[illegible] este o taină ce se săvîrșește în comuniune. Dar comuniunea aceas[illegible] realizează prin tăria superioară a unuia din cei doi, sau dintre mai mu[illegible] tărie care nu-i poate veni aceluia decît de la Dumnezeu, sau din conștiința lui că lucrează ca trimis al lui Dumnezeu, sau ca sol al iubirii și puterii mîntuitoare a lui Hristos. Numai așa se poate realiza comuniunea adevărată, comuniunea suferitoare pentru păcatele unuia din cei doi: ca comuniune în Dumnezeu, sau mai precis în Hristos, care este și el în această comuniune și o întărește prin suferința Lui pentru și cu cel ce a păcătuit, dar care, prin faptul că se mărturisește, dovedește că se căiește, deci suferă pentru păcatele lui.

Și numai în această comuniune în Dumnezeu și în conștiința despre ea se săvîrșește taina refacerii ființei umane și a dezlegării ei din servitutea păcatelor și din neputințele produse de ele.

Mîntuitorul a pus într-o legătură puterea promisă ucenicilor Săi de a lega și dezlega păcatele (Matei XVIII, 18) cu asigurarea că «dacă doi se vor învoi pe pămînt în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu carele este în ceruri»; și a adăugat: «căci unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor» (Matei XVIII, 19—20). Aceasta înseamnă că Dumnezeu își comunică harul iertării unității de iubire și de cerere a celor doi, unității lor, care este și o voință de unitate cu Dumnezeu întrucît se referă în unitatea lor la Dumnezeu.

Preotul ca prieten iubitor care se deschide în înțelegătoare și compătimitoare ascultare și cel ce i se deschide cu încredere în mărturisire, o fac aceasta în numele lui Hristos, sau cu gîndurile lor ridicate în comun la Hristos. Prin aceasta s-au unit nu numai între ei, ci și în Hristos. Depășindu-și izolarea atît în raportul dintre ei cît și față de Hristos, ei se află de fapt în atmosfera lui Hristos și pe măsură ce se adîncesc în comuniunea prestării și primirii mărturisirii, se adîncesc în comuniunea cu Hristos.

«Cine iubește e departe de tot păcatul», spune Sfîntul Policarp de Smirna (*Epistola către Filipeni* III, 3). Dar cine iubește, prin faptul că e străin de tot păcatul, iartă totodată. Căci cine nu iartă, păcătuiește. Numai Dumnezeu poate condamna fără să păcătuiască. În momentele cînd preotul ascultă pe cel ce își mărturisește păcatele cu căință, el nu-l poate condamna, el nu poate să nu compătimească cu acela și să nu-l iubească prin urmare. Dar el condamnă totuși păcatul, despărțind prin aceasta pe penitent de păcatele lui. El compătimește cu atît mai mult cu persoana aceluia, cu cît condamnă mai mult păcatul. Și prin amîndouă e străin de păcat. În felul acesta el comunică aceluia starea lui străină de orice păcat. S-a spus că duhovnicii se încarcă cu toate păcatele ce li se mărturisesc. Dar din alt punct de vedere, ei sporesc în curăție prin ascultarea mărturisirilor făcute cu căință, prin iubirea com-

pătimitoare și prin pornirea de iertare a păcătoșilor, ca și prin pornirea de condamnare a păcatului ce se trezește de fiecare dată în ei.

Dar în hotărîrea preotului de a ierta și în starea străină de păcat la care se ridică în momentele ascultării mărturisirii, e dragostea iertătoare și curățitoare a lui Dumnezeu. Pavel Florensky zice : «Iubirea dă celui ce iubește puteri deosebite și aceste puteri înving păcatul» [1]. Sfîntul Ignatie Teoforul zice și el : «Cînd voi sînteți adunați mai strîns la un loc, puterile satanei sînt alungate și stricăciunea provocată de el e înlăturată în consensul credinței» *(Epistola către Efeseni* XIII, 1, 2). Dar nu există, sau nu trebuie să existe semeni mai strîns adunați decît preotul și credinciosul în momentele mărturisirii.

Dar mereu trebuie să accentuăm că nu în conștiința unei inocențe proprii, deci nu în numele purității sale proprii și al prezumției că prin ea poate curăți și pe alții, dă preotul dezlegarea de păcate, ci în conștiința că, ridicîndu-se la voința sinceră și smerită de a nu condamna pe altul, obține de la Dumnezeu însuși, odată cu iertarea sa, iertarea credinciosului ce i se mărturisește. În smerenia cu care dă dezlegarea se manifestă conștiința că nu el, care este de asemenea un păcătos, iartă, ci Dumnezeu. Sfîntul Apostol Pavel, după ce îndeamnă pe adresații Epistolei către Galateni să îndrepte pe cel căzut în vreo greșală cu duhul blîndeții, îi îndeamnă să nu se socotească vreunul din ei, că «este ceva». «Pentru ca de se socotește vreunul că este ceva, deși nu este nimic, se amăgește pe sine însuși» (Gal. VI, 3).

Pavel Florensky comentează în acest sens parabola slujitorului nedrept, care iartă datoriile debitorilor săi — deși după lege n-ar fi trebuit să o facă, pentru că o făcea în contul bogăției stăpînului său. Si totuși Mîntuitorul îl laudă pe acela, ba chiar îi îndeamnă pe toți să-și facă prieteni din bogăția altuia (a Stăpînului ceresc), pentru ca și acela să se interpună pentru ei (Luca XVI, 1—9). Preotul nu va ierta nici bagatelizînd păcatele ce le iartă. Căci în acest caz ar bagateliza propriile sale păcate ; în cazul acesta s-ar ridica fără smerenie peste judecata lui Dumnezeu care iartă păcatele fără să le bagatelizeze fără să dispenseze pe cel ce crede de smerenia și de recunoașterea milei lui Dumnezeu. In această minimalizare a păcatelor altuia de către preot s-ar ascunde de fapt minimalizarea păcatelor sale, odată cu voința de a trece peste judecata lui Dumnezeu fără smerenie. El s-ar identifica cu păcatele sale și l-ar face și pe penitent să facă la fel. Preotul lucrează în Taina Pocăinței ca slujitor al lui Dumnezeu, dar în conștiința smerită a păcătoșeniei proprii și cu încrederea în marea milă a lui Dumnezeu pune în dezlegarea ce o dă penitentului în numele Domnului și o iertare a lui din toată inima sa, cu sentimentul că chiar dacă iartă eventual ceea ce n-ar trebui să ierte, Dumnezeu va ratifica iertarea dată de el, iertînd prin aceasta și păcatele asemănătoare ale lui. El își aduce de fiecare dată aminte cuvîntul Mîntuitorului : «Că de veți ierta oameni-

1 Pavel Florensky, *Der Pfeiler und die Grundfeste der Wahrheit, 11 Brief : Die Freundschaft*, in «Östliches Christentum. Dokumente» Herausgegeben von Nicolae v. Bubnoff und Hans Ehrenburg. II Philosophie. München, 1925, p. 180.

lor greşelile lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel din ceruri» (Matei VI, 14). El iartă pentru că vrea să fie iertat. El ştie că poate depăşi măsura sa în iertare, dar condamnîndu-se el însuşi pentru această faptă din iubire şi pentru păcatele sale pentru care vrea să obţină prin aceasta iertare, are asigurarea de la Hristos că va fi iertat. În acest sens se spune de preot că se încarcă cu toate păcatele iertate ale altora. Avem aci un alt paradox: în măsura în care preotul se condamnă, el ştie că va fi iertat.

Dar nu trebuie să se uite că iertarea care vine prin preot din conştiinţa că lucrează în numele lui Dumnezeu, este uşurată nu numai de iubirea smerită, înţelegătoare a preotului faţă de cel ce se mărturiseşte, ci şi de încrederea acestuia în preot ca reprezentant al lui Dumnezeu. Chiar faptul că acesta s-a hotărît să se mărturisească preotului, arată că el a depăşit într-o anumită măsură starea de păcat, întrucît a depăşit nepăsarea lui faţă de Dumnezeu şi de reprezentantul Lui, întrucît a depăşit totala sa încredere în oameni întrucît a depăşit orgoliul, nepăsarea sau disperarea care-l ţin pe omul credincios în păcat şi departe de mărturisire, Sfinţii Părinţi spun că şi Adam şi Iuda ar fi fost iertaţi dacă s-ar fi pocăit. Iubirii încrezătoare a duhovnicului îi vine în întîmpinare iubirea încrezătoare a celui ce se mărturiseşte, sau încrederea lui în Dumnezeu şi în om. Se întîmpină două iubiri, două încrederi în om, din credinţa în mila lui Dumnezeu şi din încrederea Lui în făptura Sa. Şi acestei întîlniri de încrederi îi vine în întîmpinare harul iertării lui Dumnezeu sau încrederea lui Dumnezeu în cel ce se mărturiseşte şi confirmarea iertării dată lui prin preotul care iartă din credinţa în Dumnezeu şi în numele iubirii Lui.

Din toate cele spuse mai rezultă că nu printr-o măiestrie psihanalitică ce-şi pune încrederea în competenţa ştiinţifică şi nu în dragoste şi în iubirea iertătoare a lui Dumnezeu, va reuşi preotul să-l facă pe credincios să-şi destăinuie păcatele lui şi să le depăşească. Căci cel credincios se fereşte să se vadă redus la starea de obiect al unei tehnici. Ceea ce-l va ajuta sa se marturisească va fi iubirea profund umană a preotului ca prieten sau mai precis ca părinte spiritual, calitate care însă nu exclude, ci implică experienţa, înţelepciunea şi viaţa spirituala a lui. Credinciosul va împlini atunci şi va experia prin fire recomandarea Sfîntului Maxim Mărturisitorul: «Nu lepăda cu uşurinţă dragostea duhovnicească...» (*Capita de charitate* IV, 25).

Dar ca preotul să aibă această iubire, trebuie să se simtă pătruns de o adîncă responsabilitate în faţa lui Dumnezeu, responsabilitate pe care o va simţi şi credinciosul ca forţă ce adînceşte şi menţine dragostea neclintită a preotului faţă de el. Responsabilitatea aceasta a preotului creşte din conştiinţa că el va da socoteală pentru sufletele pe care le-a primit in grija lui, cum spune Sfîntul Nil Ascetul: «Căci precum pentru el, asa va da socoteală şi pentru aceia, odată ce a primit să se îngrijească de mîntuirea lor» (*Tractatus de monastica exercitatione*, 31; P.G., LXXIX, 719—810).

Dacă ridicarea credinciosului din starea de păcat şi din neputinţa produsă de păcat se realizează prin iubirea încrezătoare ce a lucrat în-

tre preot și el, din puterea iubirii încrezătoare a lui Dumnezeu, această iubire încrezătoare trebuie să continue să lucreze și după terminarea actului sacramental. Preotul trebuie să ajute pe cel ce s-a mărturisit și după aceea, ca el să nu mai recadă ușor în păcatele mărturisite. În această ajutorare în continuare, preotul se conduce de ideea că penitentul nu a fost pur și simplu un delicvent, care în parte a fost iertat, în parte trebuie să suporte o pedeapsă, sau să dea o satisfacție justiției divine prin niscai fapte sau suferințe ulterioare, pentru delictele lui, ci un delicvent și un bolnav. Păcatele au provenit într-o anumită măsură dintr-o slăbiciune și au mărit slăbiciunea. Ele au fost delicte, dar și efectele unei boli. Așa au considerat păcatele scriitorii și Părinții Bisericii din primele secole. În acord cu aceasta, ei socoteau pe preoți și pe episcopi medici [2]. Aspectul de delict este iertat de Dumnezeu cel milostiv pentru jertfa lui Hristos; aspectul de boală trebuie vindecat din aceeași putere a iubirii lui Dumnezeu, manifestată în parte prin preot, dar și prin eforturile credinciosului.

De aceea preotul nu lucrează în calitate de judecător în scaunul mărturisirii decît în sensul că pronunță milostivul decret al iertării din partea lui Dumnezeu și face dependentă iertarea de constatarea căinței penitentului. De mare importanță este și rolul preotului ca medic și îndrumător.

Dar boala, deși lovită în inima ei în Sfînta Mărturisire, lasă o slăbiciune în ființa celui ce s-a mărturisit cu căință, s-a hotărît să nu mai păcătuiască și a primit iertarea. De aceea rolul preotului ca medic și îndrumător continuă și după terminarea Sfintei Taine, ca să ajute pe cel ce s-a hotărît să lupte împotriva ispitelor repetării păcatelor mărturisite, să micșoreze slăbiciunea de pe urma lor, pe baza recomandărilor preotului ca medic, pînă la vindecarea deplină a slăbiciunii. Și așa cum boala a primit lovitura mortală în comuniunea în Dumnezeu a preotului cu penitentul, tot așa vindecarea deplină a slăbiciunii de pe urma bolii, are nevoie de continuarea acestei comuniuni în Dumnezeu între penitent și preot. Astfel preotul trebuie să rămînă într-o comuniune intimă cu cei ce s-au mărturisit.

---

2 Origen spune: «Probează mai întîi medicul căruia trebuie să-i spui cauza bolii tale, care să știe boli cu cel bolnav, să plîngă cu cel ce plînge, care să cunoască disciplina părtășiei în durere și a compătimirii, ca astfel de va spune ceva acela care mai înainte s-a arătat ca medic priceput și milos, ce va da vreun sfat, să-l împlinești și să-l urmezi» (*Selecta in Psalmos, Hom. II in Psalm. XXXVII*; P.G. XII, 1386). Vezi și Ibidem, *Hom. I in Psalm. XXXVII*; loc. cit. 1369: «et hi omnes qui post apostolos in Ecclesia positi sunt, quibusque curandorum vulnerum disciplina commissa est, quos voluit Deus in Ecclesia suae esse medicos animarum». Sfîntul Vasile cel Mare spune și el: «Mărturisirea păcatelor are rostul pe care-l are arătarea bolilor trupești. Precum deci, bolile trupești nu le descoperă oamenii oricărora s-ar nimeri, ci numai celor experimentați în tămăduirea lor, așa și mărturisirea păcatelor trebuie să se facă la cei ce pot să le tămăduiască» (*Reg. brev. tract. interr.* 279; P.G. XXXI, 1236).

Aphraates spune și el: «Căci cel ce a fost rănit în luptă, nu se rușinează să se încredințeze mîinilor unui medic înțelept ... Așa trebuie și un om pe care l-a rănit satana, să nu se rușineze a-și mărturisi păcatele, a le părăsi și a se ruga să i se dea ca doctorie pocăința» (*Aphrates des persischen Weisen Homilien, aus dem Syrischen übersetzt und erläutert von dr. Georg Bert*, in: «Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur», III, 3—4, Leipzig, 1896; *Homil.* 7, p. 115.

Apare aci un nou paradox: pe de o parte, preotul trebuie să îngroape în sine slăbiciunile ce i s-au mărturisit de către fiecare; pe de alta, el trebuie să le poarte realmente ca pe ale sale, să sufere pentru cei ce se află sub povara lor și să-i ajute prin aceasta să le învingă tot mai mult, să devină tot mai tari. El trebuie să rămînă prietenul intim al credincioșilor, sa-i îndrume pe toți, să sufere pentru toți, să insufle curaj spre bine tuturor, dar să facă aceasta cu fiecare în mod intim, confidențial, neștiut de ceilalți. Pe de o parte, toți să vadă că preotul e prietenul credincioșilor, pe de alta, fiecare să aibă legătura sa confidențială cu preotul. Inima lui să fie centrul unor fire tainice care îl leagă tainic cu toți credincioșii săi. Sînt tot atîtea moduri prin care el întărește pe fiecare ca să-și învingă slăbiciunile lui speciale, pe lîngă modurile intime în care îl ajută. În felul acesta toți cei credincioși au în preot un prieten confident, care-i cunoaște și le înțelege slăbiciunile manifestate în anumite fapte și-i ajută. Iar prin preot fiecare va putea intra intr-o prietenie cu ceilalți enoriași.

În convorbiri frecvente ca cu un prieten, preotul va putea să înfățișeze fiecăruia treptat concepția evanghelică despre viață, despre destinația celui ce crede, despre calea lui de creștere spirituală, despre dependența lui de Dumnezeu, despre iubirea lui Dumnezeu față de el, despre obligațiile lui față de ceilalți, încît fiecare să se pomenească cu timpul gîndind în esență ca preotul, ca Biserica în problemele sale, dar și preotul învățîndu-se să aplice gîndirea sa evanghelică și bisericească la problemele concrete ale fiecărui enoriaș și ale tuturor, la problemele enoriașilor din timpul său. Întreaga activitatea pastorală și de îndrumare spirituală a preotului își are astfel o temelie concretă, solidă și largă în prietenia intimă, confidențială, continuu împrospătată a preotului cu toți parohienii săi, care are ca centru profund mărturisirea și duce la mărturisire.